

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

А. І. Зінковська, С. В. Дворкін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до самостійного вивчення та виконання
графічно-розрахункових завдань
з дисципліни**

**“ЕКОНОМІКА Й ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ”**

*(для студентів 6 курсу заочної форми навчання
спеціальності 7.050107 “Економіка підприємства”)*

Харків ХНАМГ 2010

Методичні вказівки до самостійного вивчення та виконання графічно-розрахункових завдань з дисципліни “Економіка й організація діяльності об'єднань підприємств” (для студентів 6 курсу заочної форми навчання спеціальності 7.050107 “Економіка підприємства”) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Зіньковська А. І., Дворкін С. В. – Х.: ХНАМГ, 2010. - 31 с.

Укладачі: А. І. Зіньковська , С. В. Дворкін

Рецензент: П. Т. Бубенко

Рекомендовано кафедрою міської і регіональної економіки,
протокол № 1 від 30.08.2010 р.

Вступ

Методична документація дисципліни “Економіка й організація діяльності об’єднань підприємств” складена на підставі нормативної навчальної програми напрямку підготовки “Економіка та підприємництво” за спеціальністю “Економіка підприємства”, що затверджена Міністерством освіти і науки України, а також робочого навчального плану Харківської національної академії міського господарства. В основу змісту дисципліни “Економіка й організація діяльності об’єднань підприємств” покладено досвід з викладання курсу у Київському національному економічному університеті, а також використано аналогічні програми інших навчальних закладів, власний досвід кафедри міської і регіональної економіки ХНАМГ.

До складу навчальної дисципліни входять лекційні й практичні заняття, а також самостійна робота студентів. Вивчення дисципліни здійснюється у 11 семестрі та завершується іспитом.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна “Економіка й організація діяльності об’єднань підприємств” відноситься до нормативних дисциплін спеціального варіанта циклу підготовки магістрів та спеціалістів із спеціальності “Економіка підприємства” і займає важливе місце у програмі навчання студентів. Це обумовлено зростаючим в сучасних умовах господарювання значенням об’єднань підприємств у функціонуванні ринкової економіки, тобто програма курсу орієнтована на ринкові умови господарювання суб’єктів економіки.

Мета вивчення дисципліни - засвоєння знань з економіки, організації діяльності та оцінки ефективності господарювання об’єднань підприємств.

Завдання дисципліни - вивчення теоретичних засад економіки і організації функціонування інтегрованих структур - об’єднань підприємств, засвоєння навичок аналізу техніко-економічних та організаційних резервів підвищення ефективності господарювання.

Предмет вивчення - закономірності функціонування та розвитку об’єднань підприємств.

При розробці даної програми основні аспекти змісту дисципліни направлені на вивчення поняття про об’єднання підприємств, їх види, особливості організації, економічні засади функціонування, особливості управління та економічного аналізу діяльності об’єднань підприємств. Також передбачається вивчення головних напрямків регулювання діяльності об’єднань підприємств (у тому числі з боку держави), їх фінансування.

Вивченню дисципліни “Економіка й організація діяльності об’єднань підприємств” передують вивчення таких базових економічних дисциплін, як політична економія, економічна теорія, технологія виробництва, економіка підприємства, аналіз господарської діяльності, статистика, планування, менеджмент, ціноутворення, фінанси підприємства, а також знання та навички, набуті під час проходження ознайомлювальної, технологічної та техніко-економічної практик студентів на підприємствах та в установах

регіону.

У результаті засвоєння дисципліни “Економіка й організація діяльності об’єднань підприємств” студент **повинен знати:**

- поняття, основні види об’єднань підприємств, типи організаційно-управлінських структур, види й особливості спеціалізації та кооперації підприємств об’єднань;
- напрямки державного впливу на діяльність об’єднань підприємств;
- особливості організації діяльності науково-виробничих об’єднань;
- джерела фінансування об’єднань підприємств;
- особливості організації та функціонування промислово-фінансових груп, транснаціональних корпорацій, стратегічних альянсів підприємств;

повинен вміти:

- визначати тип об’єднань підприємств та види організаційно-управлінських структур;
- аналізувати основні напрямки діяльності об’єднань підприємств;
- оцінювати економічну ефективність діяльності об’єднань підприємств, у тому числі науково-виробничих об’єднань.

2. Розподіл навчального часу за темами й видами навчальних занять

Номер і найменування теми	Всього академічних годин	У тому числі			
		лекції	практичні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
1	2	3	4	5	6
1. Об’єднання підприємств як суб’єкт господарювання	6	2	2	8	
2. Спеціалізація та кооперація об’єднань підприємств	7	2	2	6	2
3. Державне регулювання діяльності об’єднань підприємств	6	2	2	7	
4. Холдингова організація об’єднань підприємств	7	2	2	7	2

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
5. Організаційно-управлінські структури об'єднань підприємств	7	2	2	8	2
6. Регулювання діяльності об'єднань підприємств	9	3	3	8	2
7. Організація циклу “дослідження – виробництво” в об'єднаннях підприємств та наукових організаціях	9	3	3	7	2
8. Фінансування об'єднань підприємств	7	2	2	7	2
9. Особливості діяльності промислово-фінансових груп	7	2	2	8	2
10. Глобалізація ринків та транснаціональні корпорації	6	2	2	8	
11. Стратегічні альянси підприємств	7	2	2	6	2
Разом	78	24	24	80	16

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. *Лекції*

Тема 1. Об'єднання підприємств як суб'єкт господарювання

Вступ до курсу «Економіка й організація діяльності об'єднань підприємств». Предмет та завдання курсу. Історія його становлення та розвитку. Зв'язок курсу з іншими економічними дисциплінами.

Сутність об'єднань підприємств. Види об'єднань підприємств. Міжнародна класифікація об'єднань підприємств. Характеристика діяльності основних видів об'єднань підприємств(концерн, консорціум, корпорація, асоціація, картель, трест, промислово-фінансова група, холдинг, транснаціональні корпорації та стратегічні альянси).

Законодавча база функціонування об'єднань підприємств в Україні. Правові аспекти створення об'єднань підприємств. Порядок створення та державної реєстрації об'єднань підприємств. Види діяльності об'єднань

підприємств, які підлягають ліцензуванню. Права та обов'язки об'єднань підприємств. Економічна, соціальна та інші види діяльності об'єднань підприємств. Управління об'єднаннями підприємств.

Дослідження історії, сучасного розвитку та основні форми об'єднань підприємств в Україні. Особливості функціонування об'єднань підприємств в Україні й за кордоном. Роль об'єднань підприємств в умовах вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку.

Тема 2. Спеціалізація та кооперація об'єднань підприємств

Головні тенденції розвитку сучасних форм організації виробництва.

Економічна сутність спеціалізації (розподілу) підприємств об'єднань. Основні види спеціалізації, їх характеристика, особливості, переваги й недоліки в сучасних умовах господарювання.

Кооперування підприємств об'єднань. Основні форми кооперування, їх особливості. Аналіз особливостей сучасних процесів розвитку спеціалізації та кооперування об'єднань підприємств в умовах української економіки. Економічні переваги об'єднань підприємств, обумовлені спеціалізацією та кооперацією виробництва. Світовий досвід розвитку сучасних форм організації виробництва у межах об'єднань підприємств.

Тема 3. Державне регулювання діяльності об'єднань підприємств

Поле діяльності об'єднань підприємств та фактори, що впливають на їхній розвиток.

Основні цілі й напрямки державного впливу на діяльність об'єднань підприємств. Державна підтримка діяльності об'єднань підприємств. Форми державного регулювання діяльності об'єднань підприємств.

Узгодження діяльності об'єднань підприємств з антимонопольним законодавством. Особливості державного регулювання різних типів об'єднань підприємств.

Тема 4. Холдингова організація об'єднань підприємств

Поняття холдингу. Цілі створення холдингової організації об'єднань підприємств. Особливості організації діяльності холдингової компанії. Економічні основи діяльності холдингу. Особливості управління холдинговою організацією. Економічний та фінансовий аналіз діяльності підприємств холдингової компанії. Аналіз та оцінка розвитку вітчизняних холдингових компаній. Узгодження виробничих, інвестиційних та збутових програм дочірніх підприємств холдингу. Керівні та виконавчі органи управління холдинговою організацією об'єднань підприємств.

Тема 5. Організаційно-управлінські структури об'єднань підприємств

Загальні принципи управління об'єднаннями підприємств. Поняття організаційно-управлінських структур об'єднань підприємств. Типи організаційно-управлінських структур, їх характеристика. Основні функції організаційно-управлінських структур об'єднань підприємств. Виконавчі органи управління об'єднань підприємств. Особливості застосування різних видів організаційно-управлінських структур у різних типах об'єднань підприємств. Стратегія горизонтальної та вертикальної інтеграції діяльності об'єднань підприємств. Сучасні тенденції розвитку організаційно-управлінських структур об'єднань підприємств.

Аналіз організаційного рівня управління об'єднанням. Аналіз ефективності управлінських рішень.

Тема 6. Регулювання діяльності об'єднань підприємств

Цілі, завдання та напрямки регулювання діяльності об'єднань підприємств. Особливості регулювання різних видів діяльності, в тому числі економічною, фінансовою, виробничою, науковою діяльністю. Аналіз інформаційних потоків в об'єднаннях підприємств. Повноваження регулюючих структур в різних типах об'єднань підприємств. Критерії ефективності регулювання та оцінка рівня ефективності регулюючих впливів.

Тема 7. Організація циклу «дослідження-виробництво» в об'єднаннях підприємств та наукових установах

Цілі створення науково-виробничих об'єднань підприємств. Роль та місце науково-виробничих об'єднань серед організаційних форм поєднання науки й виробництва. Поняття, структура, умови функціонування господарчого механізму науково-виробничого об'єднання. Організаційна структура управління науково-виробничим об'єднанням (НВО). Пропорційність підрозділів НВО. Продукція НВО, проблеми її вартісної оцінки. Тривалість циклу «дослідження-виробництво» та шляхи його скорочення.

Структура науково-виробничого персоналу й форми організації його праці. Основи оцінки ефективності НВО. Удосконалення матеріального стимулювання в ланцюгу «дослідження-виробництво». Джерела фінансування НВО. Планування, контроль доходів й витрат НВО.

Сучасні форми організації комплексів “дослідження-виробництво”. Технопарки і технополіси як сучасні форми об'єднання наукових досягнень з виробництвом. Закордонний і український досвід діяльності технопарків і технополісів.

Тема 8. Фінансування об'єднань підприємств

Фінансова діяльність господарських систем, її основні елементи. Головні принципи організації фінансової діяльності об'єднань підприємств. Організація фінансових служб об'єднань підприємств. Особливості розподілу прибутку в різних типах об'єднань підприємств. Формування фінансового плану об'єднань підприємств, контроль за його виконанням. Джерела фінансування об'єднань підприємств. Фінансово-кредитний механізм функціонування об'єднань підприємств. Фінансові й інвестиційні операції об'єднань підприємств. Бюджетування діяльності підприємств об'єднань як основа підвищення ефективності використання фінансових

ресурсів. Переваги й недоліки фінансової діяльності об'єднань підприємств у порівнянні з окремими самостійними підприємствами.

Особливості аналізу фінансового стану об'єднань підприємств. Аналіз забезпеченості об'єднань підприємств власними обіговими коштами.

Тема 9. Особливості діяльності промислово-фінансових груп

Промислово-фінансова група: зміст, засновники та основні функції. Цілі і завдання створення та функціонування промислово-фінансових груп (ПФГ). Роль ПФГ у функціонуванні ринкової економіки. Основні завдання та напрямки діяльності ПФГ. Правова основа функціонування ПФГ в Україні. Особливості організації, управління та регулювання діяльності ПФГ. Світовий досвід функціонування ПФГ. Аналіз тенденцій розвитку ПФГ в Україні.

Тема 10. Глобалізація ринків та транснаціональні корпорації

Сучасні тенденції глобалізації світових економічних процесів. Переваги й недоліки глобалізації ринків. Вплив глобалізації на економічний розвиток держав. Форми глобалізації ринків, аналіз сучасних масштабів глобалізації. Транснаціональні корпорації як суб'єкт міжнародного бізнесу. Історія розвитку транснаціональних корпорацій (ТНК). Еволюція організаційних структур ТНК. Цілі і завдання створення та функціонування ТНК. Правова основа функціонування ТНК. Економічний механізм діяльності ТНК. Особливості організації, управління та регулювання діяльності ТНК. Проблеми транснаціоналізації української економіки.

Тема 11. Стратегічні альянси підприємств

Стратегічний альянс як цілеспрямований тип господарського об'єднання підприємств. Цілі та завдання створення та функціонування стратегічних альянсів підприємств. Форми стратегічних транснаціональних альянсів. Роль стратегічних альянсів підприємств у функціонуванні ринкової

економіки. Фактори і мотиви розвитку стратегічних транснаціональних альянсів. Правова основа функціонування стратегічних альянсів підприємств в Україні. Особливості організації, управління та регулювання діяльності господарських об'єднань підприємств за типом стратегічного альянсу. Світовий досвід функціонування стратегічних альянсів підприємств. Аналіз тенденцій розвитку стратегічних альянсів підприємств в Україні.

3.2 План практичних занять

Номери та найменування тем	Трудомісткість, академічних годин
1	2
1. Об'єднання підприємств як суб'єкт господарювання	2
2. Спеціалізація та кооперація об'єднань підприємств	2
3. Державне регулювання діяльності об'єднань підприємств	2
4. Холдингова організація об'єднань підприємств	2
5. Організаційно-управлінські структури об'єднань підприємств	2
6. Регулювання діяльності об'єднань підприємств	3
7. Організація циклу “дослідження – виробництво” в об'єднаннях підприємств та наукових установах	2
8. Фінансування об'єднань підприємств	3
9. Особливості діяльності промислово-фінансових груп	2
10. Глобалізація ринків і транснаціональні корпорації	2
11. Стратегічні альянси підприємств	2
Разом	24

3.3 План самостійної та індивідуальної роботи

Найменування виду самостійної роботи	Трудомісткість, академічних годин
1. Виконання графічно-розрахункового завдання	26
2. Написання реферату	26
3. Підготовка до практичних занять	22
4. Підготовка до поточного контролю та іспиту	22
Разом	96

Графічно-розрахункове завдання полягає у виконанні розрахункової роботи з визначення основних показників діяльності умовного об'єднання підприємств. Складається з двох частин:

Завдання 1 – визначення основних показників виробничо-господарської діяльності монопольного виробника графічним методом;

Завдання 2 – оцінка ефективності двох варіантів виробництва продукції, визначення більш рентабельного варіанта виробництва.

Методика виконання роботи і вихідні дані до розрахунків наведені в Додатку до цих методичних вказівок.

Графічно-розрахункове завдання підлягає захисту у вигляді доповіді за висновками та щодо визначення шляхів поліпшення визначених показників діяльності об'єднання підприємств. Своєчасний і успішний захист завдання є необхідною умовою допущення студентів до іспиту.

3.4 Тематика рефератів

1. Дослідження історії та сучасного розвитку головних форм об'єднань підприємств в Україні.
2. Міжнародна класифікація об'єднань підприємств. Переваги й недоліки основних елементів механізму функціонування різних організаційно-правових форм діяльності.

3. Законодавчо-правові основи функціонування різних форм об'єднань підприємств.
4. Особливості функціонування об'єднань підприємств в Україні й за кордоном.
5. Об'єднання підприємств у комунальному господарстві країн СНД.
6. Дослідження досвіду створення об'єднань підприємств у будівництві.
7. Аналіз особливостей сучасних процесів розвитку форм організації виробництва (інтрапренерство, лізинг, франчайзинг, технополіси, технопарки та ін.).
8. Сучасні форми організації виробництва в об'єднаннях підприємств України.
9. Світовий досвід розвитку спеціалізації та кооперації в межах об'єднань підприємств.
10. Стратегічні напрямки розвитку горизонтальної та вертикальної інтеграції діяльності об'єднань підприємств.
11. Державне регулювання та державна підтримка діяльності об'єднань підприємств. Антимонопольне законодавство України.
12. Досвід країн Європейського Союзу в приватизації підприємств комунального господарства.
13. Досвід Великобританії у приватизації підприємств комунального господарства.
14. Світовий досвід у приватизації будівельних підприємств.
15. Особливості організації, управління та економічна основа діяльності холдингової компанії.
16. Реалізація холдингового управління в Україні: проблеми, прогнози, рішення.
17. Конкурсні моделі організації управління комунальним господарством в Україні.
18. Відмінності виробничої, загальної та організаційної структур управління різних форм об'єднань підприємств.

19. Проблеми стратегічного планування в об'єднаннях підприємств різних форм власності.
20. Порівняльний аналіз функцій управління об'єднаннями підприємств різних форм власності.
21. Особливості побудови й тенденції розвитку організаційно-управлінських структур об'єднань підприємств.
22. Особливості регулювання різних видів діяльності, критерії та оцінка рівня ефективності впливів через регулювання.
23. Аналіз альтернативних стратегій розвитку сучасних об'єднань підприємств.
24. Маркетингова система управління та організації діяльності сучасних корпорацій.
25. Цілі створення та сучасні форми організації комплексу “дослідження-виробництво”.
26. Зарубіжний і український досвід діяльності технопарків і технополісів як сучасних форм організації поєднання наукових досліджень з виробництвом.
27. Напрямки використання та структура інвестицій в об'єднаннях підприємств України на сучасному етапі розвитку.
28. Головні напрямки і темпи розвитку інноваційних процесів у провідних країнах світу і в Україні на сучасному етапі розвитку.
29. Основні принципи організації фінансової діяльності та фінансово-кредитний механізм функціонування об'єднань підприємств.
30. Сучасне становище та тенденції розвитку транснаціональних корпорацій як суб'єктів міжнародного бізнесу.
31. Форми, сучасні масштаби, переваги й недоліки глобалізації ринків.
32. Проблеми транснаціоналізації української економіки та перспективи її вирішення.
33. Світовий досвід функціонування промислово-фінансових груп.
34. Еволюція організаційно-управлінських структур транснаціональних корпорацій.

35. Особливості створення господарського об'єднання підприємств за типом стратегічного альянсу. Фактори і мотиви розвитку.

36. Світовий досвід функціонування стратегічних альянсів підприємств.

37. Законодавчо-правова основа функціонування стратегічних альянсів підприємств в Україні.

4. КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

Поточний контроль (ПК) включає контроль теоретичних знань (за тестами), практичних умінь та навичок студентів (за задачами):

ПК 1 – теми 1, 2

ПК 2 - тема 3, 4, 5, 6

ПК 3 - тема 7, 8

ПК 4 – теми 9, 10, 11.

На кожному практичному занятті перші 10-12 хв присвячуються фронтальному експрес-опитуванню за матеріалом, що вивчається.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ

5.1 Графічно-розрахункова робота

При перевірці графічно-розрахункової роботи виставляються диференційовані оцінки з кожного питання. Загальна оцінка за роботу - середнє арифметичне з відповідним округленням.

“Відмінно” – виставляється при правильному розв'язанні завдання та всебічному, глибокому, систематизованому висвітленні питання. У відповіді повинен реалізуватися творчий підхід, вміння аналізувати, використовувати довідкові матеріали.

“Добре” – виставляється при достатньо повному й правильному розв’язанні завдання. Крім того, повинно бути показано вміння використовувати довідкову літературу.

“Задовільно” – виставляється при правильному розв’язанні поставлених завдань при наявності різних непринципових огріхів чи помилок.

“Незадовільно” – виставляється при неправильній відповіді на розв’язанні завдання та при наявності принципових помилок при розв’язанні.

5.2 Іспит

Відповіді студентів оцінюють за чотирибальною системою відповідно до класифікаційних вимог до спеціаліста спеціальності 7.050100 “Економіка підприємства” (спеціалізації 7.050.106 “Економіка будівельного підприємства” та 7.050.107 “Економіка підприємств міського господарства”).

Оцінка *“відмінно”* – 5 балів. Студент дає відповідь на кожне з двох теоретичних питань, вирішує без помилок задачу. При цьому студент демонструє повну обізнаність з матеріалами вивченої дисципліни; наводить приклади з виробничої діяльності об’єднань підприємств України, регіону; знає методи економічних розрахунків.

Оцінка *“добре”* – 4 бали. Студент дає відповіді з теоретичної частини, показує обізнаність з матеріалами програми курсу, наводить необхідні алгоритми щодо економічних розрахунків.

При відповіді можливі скорочення окремих питань без грубих помилок.

Хід розв’язання задачі правильний, мають місце несуттєві помилки.

Оцінка *“задовільно”* – 3 бали. Студент дає відповідь на теоретичні й практичні запитання в узагальненому вигляді без проробки деталей або припускається суттєвих помилок, які призводять до висновків, що не дозволяють прийняти ці результати як правильні. Повнота рішень потребує допоміжних запитань та зауважень викладача.

Оцінка “незадовільно” – 2 бали. Теоретична частина не вирішена. Студент не зміг використати нормативну й довідкову літературу для розв’язання конкретних ситуацій, у тому числі задачі. При відповіді допущені грубі помилки, що викривляють суть запитань. У своїх відповідях студент не зміг довести, що він розуміє економічну суть запитань.

6. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

6.1. Основна література

1. Портер М. Международная конкуренция: Пер с англ. / Под ред. и с предисл. В. Д. Щетинина.- М.: Международные отношения, 1993.- 896 с.
2. Транснаціональні корпорації: Навч. посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та інші. – К.: Таксон, 2001. – 304 с.
3. Суторміна В. М., Федосов В. М., Рязанова Н. С. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч. посібник – К.: Либідь, 1993.
4. Хелферт Э. Техника финансового анализа: Пер. с англ. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996.
5. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: Навч. посіб. / Чепурда Л. М., Беляєва С. С., Плахотнікова М. В. та ін. За заг. ред. Л. М. Чепурди. - К.: ВД “Професіонал”, 2005. – 272 с.

6.2 Допоміжна література

1. Конституція України. . –К., Вид. Верховної Ради України, 1996.
2. Закон України "Про банкрутство"//Нове законодавство України. Випуск 4.- К.,1993
3. Закон України "Про власність" // Нове законодавство України. Вип. 2. - К.,1992.

4. Закон України "Про внесення змін до статті 4 Закону України "Про підприємництво" від 2 січня 1999 р.
5. Закон України "Про господарські товариства" // Нове законодавство України. Вип. 3.- К., 1993.
6. Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" // Голос України.- 2000. - 5 травня
7. Закон України "Про інформацію" // Голос України, 1992 - 21 жовтня.
8. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" //Галицькі контракти. -1998.- №1-2.
9. Закон України "Про підприємництво" // Нове законодавство України. Вип. 2- К., 1992.
- 10.Закон України "Про підприємства в Україні" // Нове законодавство України. Вип. 3 - К.. 1992.
- 11.Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№23.
- 12.Закон України "Про режим іноземного інвестування" //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№19.
- 13.Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання ім. Є.О. Пагона", "Інститут монокристалів" від 16.07.1999 р. – К., 1999.
- 14.Закон України "Про цінні папери і фондову біржу",- К.: Парламентське видання, 2000.
- 15.Декрет Кабінету Міністрів України №23-93 від 17.03.1993р."Про довірчі товариства" // Відомості Верховної Ради України -1993. -№ 19.
- 16.Указ Президента України №224/94 від 11.05.1994 р. "Положення про холдингові компанії, що створюються у процесі корпоратизації та приватизації //Державний інформаційний бюлетень про приватизацію.-К.. 1994.-№7.

- 17.Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 №135 “Про положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень”
- 18.Бернар И., Колли Ж.-К. Толковый экономический и финансовый словарь: В 2-х томах – Пер с франц. – М., 1994.
- 19.Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Менеджмент в організації: Навч. посібник для студ. екон. спец. вузів. – К.:Кондор, 2002. – 654 с.
20. Гольцберг М. А. Акционерные товарищества. Фондовая биржа. Операции с ценными бумагами. – К.: Ділова Україна, 1994.- 94 с.
- 21.Девіс С. М. Боротьба за вдосконалення всесвітнього корпоративного управління // Економічні реформи сьогодні. – 1999 . - №25. – С. 6-11.
- 22.Економіка нових форм господарювання: Навч. посібник для ВНЗ / Тирпак В. І. – Тернопіль, 2000.- 360 с.
- 23.Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т. 1,2 / С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр “Академія”, 2000.- 840 с.
- 24.Економіка підприємства: Навч. посібник. / За ред . А. В. Шегди. – К.: Знання-Прес, 2002. – 335 с.
- 25.Кейлер В. А. Экономика предприятия: Курс лекций. – М.: ИНФРА, 1999.
- 26.Кныш М. И. Стратегическое управление корпорациями. – М., 2002.
- 27.Курс предпринимательства / Под ред. В. Л. Горфинкеля. – М.: Финансы, 1997. – 439 с.
- 28.Ленский Е.В. Корпоративный бизнес / Под ред. О.Н. Сосковца. – Минск, 2001. – 480 с.
- 29.Лупенко Ю. Акціонерні товариства в АПК. – К., 1997.
- 30.Мировая экономика: Уч. пособие для вузов / Под ред. И. П. Николаевой. – М., 2000. – 575 с.

31. Михасюк І. Р., Мельник А. Ф., Крупка М. І., Залога З. М. Державне регулювання економіки. Підручник. 2-е вид., виправлене і доповнене. / За ред. І. Р. Михасюка. – Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – К.: Атіка, Ельга – Н, 2000. – 592 с.
32. Немцов В. Д., Довгань Л. Е. Стратегічний менеджмент: Навч. посібник – К., 2001. – 559 с.
33. Основи підприємництва та бізнесу: Підручник / В.К. Збарський, О.І. Стешук / За ред. доц. В.К. Збарського. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 464 с.
34. Пільги для технопарків // Діловий вісник. – 2002. - №4. – С. 16
35. Селезнев В.В. Основы рыночной экономики Украины: Уч. пособие. – К., 2000. – 544 с.
36. Світова економіка: Підручник / А. С. Філіпенко та ін. – К., 2000. – 582 с.
37. Стонер Дж., Долан Е. Вступ у бізнес: Пер. з англ. – К., 2000.
38. Терлецький І. Формування предметно спеціалізованих підприємств у процесі приватизації // Економіка України. – 1996. - № 1. – С. 89-91.
39. Финансы и политика корпораций: Сб. науч. статей / Под ред. А. В. Бухвалова. – СПб., 2000. – 216 с.
40. Хозяйственное право: Учебник / Под ред. Макутова С.П. – К., 2002.- 912 с.
41. Шваб Л. І. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Каравела, 2004.- 568 с.
42. Экономика предприятия / Под ред. Горфинкеля В. Я. 3-е изд. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 367 с.
43. Экономика предприятия : Учебник для вузов: Пер с нем. / Под ред. К. Ф. Беа. – М., 1999.- 928 с.

Графічно-розрахункове завдання

Завдання 1

Мета завдання:

Використовуючи маржинальний підхід у фінансовому плануванні роботи об'єднань підприємств (ОП) на базі вихідних даних Вашого варіанта (табл. 3):

1. Визначте обсяг виробництва і реалізації, необхідний для забезпечення беззбитковості ОП.
2. Розрахуйте зміну прибутку при змінах обсягу виробництва і ділової активності на 25 відсотків.
3. Відобразіть отримані результати в графічному вигляді.

Методичні вказівки до виконання

Працюючи в умовах самофінансування, ОП змушені зіставляти свої витрати з очікуваними доходами, прогнозувати прибуток (чистий доход) з урахуванням еластичності попиту, визначати пріоритетні орієнтири напрямку діяльності.

Розрахунок беззбиткової діяльності - важливий елемент економічної стратегії будь-якого підприємства. Розглянемо детальніше методику розрахунку беззбитковості функціонування ОП з використанням маржинального підходу.

Маржиналізм (від фр. *marginal* – граничний) – один з методичних принципів, заснований на використанні граничних величин у кількісному

аналізі економічних явищ, що використовуються у сучасних теоріях попиту, ціни, ринкової рівноваги.

Як відомо, витрати будь-якого підприємства можна розділити на умовно-постійні й умовно-змінні.

Умовно-постійні витрати - це витрати, що залишаються відносно постійними протягом певного періоду і не змінюються внаслідок коливання обсягу виробництва або ділової активності підприємства.

Умовно-змінні витрати – це витрати, що змінюються пропорційно обсягу виробництва.

Рівень беззбитковості роботи підприємства - це рівень його ділової активності, при якому загальний дохід рівний сукупним витратам (перевищення вартості продажів над загальними змінними витратами збігається з загальними постійними витратами). Для підприємства визначити точку беззбитковості означає розрахувати ту мінімальну кількість продукції (послуг), яку слід виробити і реалізувати для покриття своїх умовно-постійних витрат.

Визначення точки беззбитковості вимагає розрахунку маржі (контрибуції, від лат. *contributio* - платежі). Маржа - це різниця між доходами від продажів і змінними витратами. Маржа на одиницю продукції визначається як різниця між її ціною і умовно-змінними витратами. При цьому свій економічний зміст маржа змінює таким чином: до проходження критичної точки вона буде означати частину доходів, яка йде на відшкодування постійних витрат, після проходження цієї точки – прибуток.

Таким чином, на підприємстві можна відносно точно визначити не тільки обсяг виробництва і реалізації, яка необхідна для забезпечення його беззбитковості, прогнозувати зміну прибутку при змінах обсягу виробництва і ділової активності, але й проводити порівняльний аналіз проектів, віддаючи перевагу більш рентабельному.

Розглянемо методику розрахунку точки беззбитковості на конкретному прикладі, вихідні дані до якого наведені в табл. 1.

Таблиця 1 - Вихідні дані для розрахунків беззбитковості виробництва і реалізації продукції

Найменування показника, одиниці виміру	Обсяг, од. виміру
1	2
1. Кількість виробленої і реалізованої однорідної продукції, тис. од.	12,0
2. Виручка від реалізації - всього, тис. грн.	420,0
2.1 Те саме, на одиницю продукції, грн.	35,0
3. Витрати на виробництво - всього, тис. грн.	300,0
3.1 Те саме, на одиницю продукції, всього, грн.	25,0
в тому числі:	
3.1.1 Оплата праці робітників з нарахуваннями на соціальні заходи, грн.	11,0
3.1.2 Матеріали, грн.	5,0
3.1.3 Оренда обладнання, грн.	1,6
3.1.4 Оплата праці управлінського персоналу, грн.	1,5
3.1.5 Витрати на електроенергію, грн.	2,5
з них:	
3.1.5.1 На освітлення приміщення (10%), грн.	0,25
3.1.5.2 На виробництво (90%), грн.	2,25
4. Витрати на реалізацію (комісійні), грн. на одиницю продукції	0,75
5. Витрати на рекламу, грн. на одиницю продукції	2,0
6. Інші витрати, грн. на одиницю продукції	0,65

На основі наведених даних треба визначити:

I. Точку беззбитковості виробництва;

II. Прибуток за даним обсягом виробництва і у разі його збільшення на 25 відсотків на місяць (до 15 тис. одиниць);

III. Кількість виробів, яку необхідно реалізувати для одержання прибутку в розмірі 90 тис. грн.

I. Для розрахунку точки беззбитковості:

а) визначаємо **постійні витрати** фірми; вони складаються з витрат на оренду обладнання 19200 грн (1,6 x 12000), оплати праці управлінського персоналу - 18000 грн (12000 x 1,5), реклами – 24000 (12000 x 2) і електроенергії, яка витрачається на освітлення приміщень - 3000 грн. (12000 x 0,25) і складають разом 64200 грн.;

б) визначаємо **маржу** на одиницю виробу за умови, що його ціна - 35 грн (420 грн. : 12) мінус змінні витрати (матеріали, оплата праці робітників та управлінського персоналу, витрати на електроенергію, використану у процесі виробництва та комісійні) – складають разом 19 грн. Таким чином, виходячи з того, що маржа становитиме 16 грн. (35 - 19), а постійні витрати - 64200 грн, визначимо точку беззбитковості.

Точка беззбитковості: $64200 : 16 = 4012,5$ од. ≈ 4012 одиниць.

Розрахунок показав: щоб забезпечити беззбитковість роботи, фірма повинна реалізовувати щомісяця не менше 4012 одиниць продукції.

Для встановлення величини прибутку при виробництві і реалізації 12000 одиниць продукції визначимо:

1) маржу: $35 - 19 = 16$ грн;

2) кількість виробів, яку фірма реалізує понад точку беззбитковості:

$12000 - 4012 = 7988$ одиниць;

3) величину прибутку, оскільки відомо, що після проходження точки беззбитковості маржа показує прибуток від реалізації кожної одиниці продукції. Помноживши пункт маржу (16) на кількість виробів понад точку беззбитковості (7988), одержимо прибуток в сумі 127800 грн.

II. Для того щоб визначити, як зміниться прибуток, якщо фірма збільшить обсяг виробництва і реалізації виробів до 15000 одиниць, знаходимо:

а) додатковий прибуток від 3000 одиниць (15000 – 12000) продукції:

$16 \times 3000 = 48000$ тис. грн;

б) очікуваний прибуток від реалізації 15000 одиниць продукції:

$127800 + 48000 = 175800$ грн.

III. I, нарешті, для розрахунку обсягу реалізації виробів для одержання прибутку 90000 грн слід визначити:

а) кількість додаткових виробів, які необхідно реалізувати для одержання прибутку в сумі 90000 грн: $90000 : 16 = 5625$ од.;

б) загальний обсяг необхідної реалізації:

$$7988 \text{ (обов'язкових)} + 5625 \text{ (додаткових)} = 13613 \text{ одиниць.}$$

Приклад графічного розв'язання задачі наведено на рис. 1.

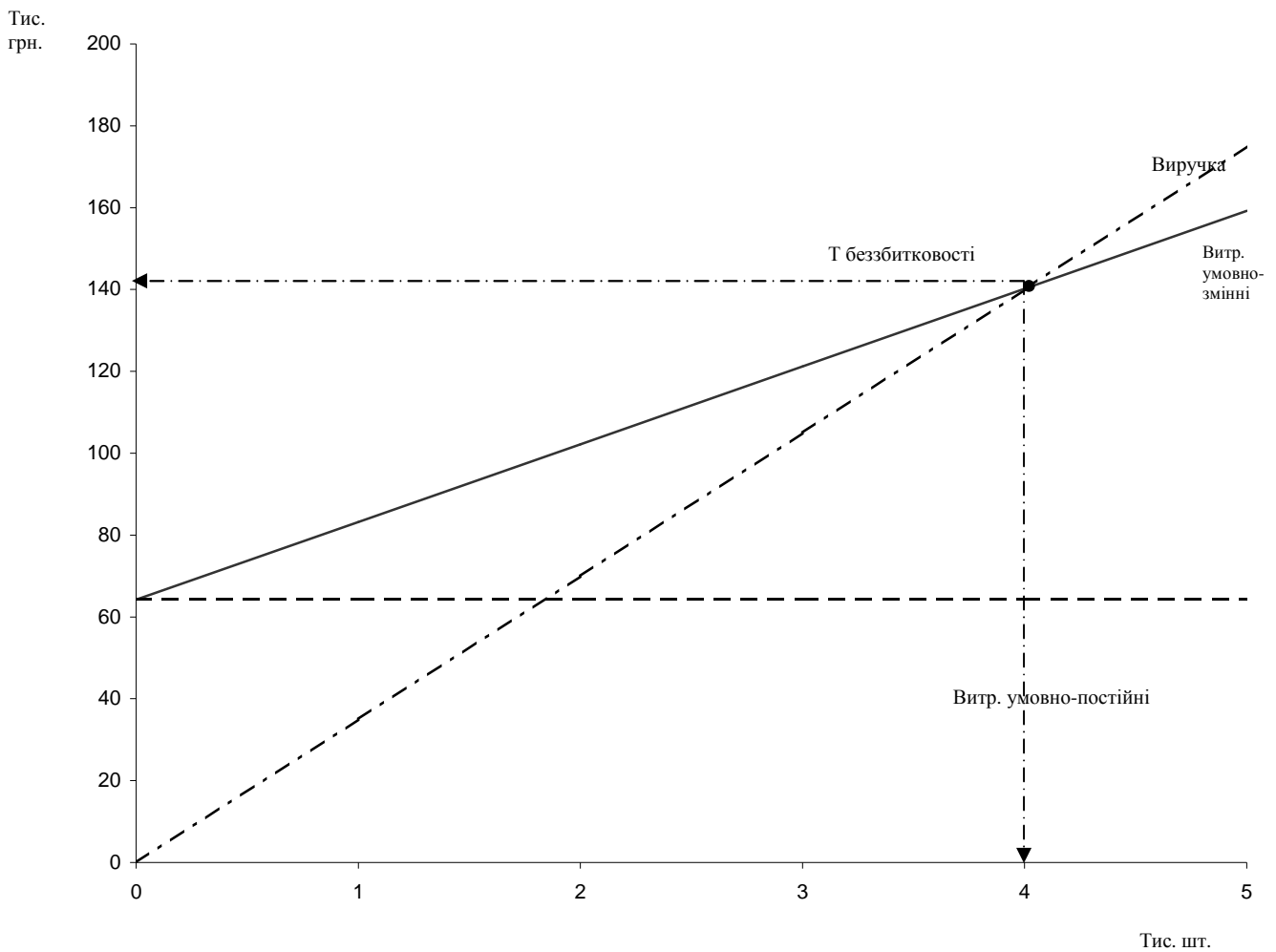

Рис. 1 - Приклад графічного розв'язання завдання 1

Завдання 2

Мета завдання:

Використовуючи маржинальний підхід, на базі вихідних даних Вашого варіанта (табл. 3) виконайте порівняльний аналіз результатів за варіантами виробництва двох видів продукції і визначте більш рентабельний.

Методичні вказівки до виконання

За допомогою методики, викладеної в завданні 1, можна також одержати відповідь на досить важливе для більшості об'єднань підприємств (ОП) питання, якій продукції віддати перевагу? Наприклад, ОП може виробляти два види продукції: А і Б (табл. 2)

Таблиця 2 - Необхідні дані для визначення точки беззбитковості

Найменування показника, одиниця виміру	Значення показника в одиницях виміру за видами продукції	
	“А”	“Б”
1	2	3
1. Прогнозована ціна одиниці продукції, грн.	26	70
2. Змінні витрати на одиницю продукції, грн. – всього	20	38
У тому числі:		
2.1) оплата праці	15	30
2.2) матеріальні витрати	5	8
3. Постійні витрати на випуск обсягу продукції, тис. грн.	150	250
4. Очікуваний обсяг продажу за планом, од.	25000	10000

Для проведення порівняльного аналізу проектів необхідно визначити *маржу і точку беззбитковості* для кожного виду продукції:

1. Маржа:

1.1) для продукції "А" = $26 - (15 + 5) = 6$ грн.;

1.2) для продукції "Б" = $70 - (30 + 8) = 32$ грн.

2. Точка беззбитковості:

2.1) для продукції "А" = $150000 : 6 = 25000$ одиниць = 25000 одиниць за планом;

2.2) для продукції "Б" = $250000 : 32 = 7813$ одиниць < 10000 одиниць за планом.

Порівнюючи точки беззбитковості з очікуваним обсягом продажів, можна зробити такий висновок: при існуючому плані реалізації перевагу слід надавати виробництву продукції "Б", оскільки достатньо реалізувати 7813 виробів, щоб покрити постійні витрати фірми. Реалізація решти 2187 ($10000 - 7813$) виробів дасть змогу одержати прибуток у розмірі 83106 грн. (38×2187). Що ж стосується продукції "А", то точка беззбитковості збігається з планом реалізації. Це означає, що доходи від продажу продукції виду "А" відшкодують витрати, але не зможуть принести прибутку.

Вихідні дані для розрахунково-графічного завдання

Завдання 1

Таблиця 3

Варіант	Прогнозна ціна одиниці продукції, грн.	Змінні витрати виробництва на одиницю продукції, грн.			Постійні витрати на випуск обсягу продукції, тис. грн.	Очікуваний обсяг продажу, од.
		Всього	З них			
			оплата праці	матеріальні витрати		
1	20	16	10	6	16	8000
2	22	14	10	4	24	3000
3	25	13	8	5	36	10000
4	38	22	16	6	40	12000
5	18	14	7	7	20	7000
6	29	18	10	8	44	5000
7	35	21	16	5	15	2000
8	32	17	12	5	60	6000
9	28	15	9	6	130	16000
10	24	10	7	3	140	14000
11	22	11	6	5	165	17000
12	21	16	12	4	42	9600
13	26	20	14	6	60	10800
14	30	22	15	7	75	12500
15	34	19	11	8	260	18000
16	40	25	18	7	350	25000
17	36	21	14	7	420	28000
18	38	19	12	7	380	26000
19	42	20	10	10	600	34000
20	54	31	22	9	520	25800
21	50	30	21	9	610	35000
22	44	24	14	10	150	10000

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7
23	52	32	22	10	200	12000
24	56	30	19	11	340	15000
25	46	36	26	10	120	14000
26	48	27	19	8	300	16000
27	55	36	27	9	400	24000
28	60	38	28	10	310	16700
29	49	33	19	14	265	18000
30	58	40	23	17	380	33500
31	10	6	4	2	20	6100
32	12	8	5	3	22	6000
33	16	12	8	4	18	5000
34	22	12	8	4	30	4200
35	26	16	11	5	35	4000
36	14	8	6	2	36	7100

Завдання 2

Використовуючи вихідні дані завдання 1 як такі, що характеризують виробництво продукції “А”, розрахувати вихідні дані, що характеризують виробництво продукції “Б” і необхідні для виконання завдання 2, таким чином:

- 1) ціну продукції “Б” збільшити в 3 рази;
- 2) витрати на оплату праці збільшити в 2 рази;
- 3) витрати на матеріали збільшити в 1,5 рази;
- 4) постійні витрати збільшити в 1,7 рази;
- 5) очікуваний обсяг продажу зменшити в 2,5 рази.

Після цього, заповнивши таблицю вихідних даних у табличному вигляді аналогічно табл. 2, виконайте необхідні розрахунки й зробіть висновки відносно переваг одного з варіантів.

Примітка: номер варіанта визначається відповідно до номера студента за списком деканату.

Зміст

Вступ.....	3
1. Мета і завдання дисципліни	4
2. Розподіл навчального часу за темами і видами навчальних занять	5
3. Зміст дисципліни	6
3.1 Лекції	6
3.2 План практичних занять	11
3.3 План самостійної та індивідуальної роботи	12
3.4 Тематика рефератів	12
4. Контроль знань, вмінь та навичок	15
5. Критерії оцінки знань	15
5.1 Графічно-розрахункова робота	15
5.2 Іспит	16
6. Інформаційно-методичне забезпечення	17
6.1 Основна література	17
6.2 Допоміжна література	17
Додаток	21

Навчальне видання

**ЗІНЬКОВСЬКА Алла Іванівна,
ДВОРКІН Сергій Володимирович**

Методичні вказівки до самостійного вивчення та виконання графічно-розрахункових завдань з дисципліни **“Економіка й організація діяльності об'єднань підприємств”** (для студентів 6 курсу заочної форми навчання спеціальності 7.050107 "Економіка підприємства").

Редактор *М. З. Аляб'єв*
Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2010, поз. 310М

Підп. до друку 29.06.2010
Друк на ризографі.
Зам.№

Формат 60x84/1/16
Ум. друк. арк. 0,5
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731
від 19.12.2001